

Автор статті:

Вікторія Кобилинська,
магістрантка
спеціальності «Соціальна робота»

Науковий керівник:

Сергій Котловий,
кандидат педагогічних наук, викладач
кафедри соціальних технологій

ПРОЕКТУВАННЯ СИСТЕМИ СОЦІАЛЬНОГО ЗАХИСТУ ДІТЕЙ ТРУДОВИХ МІГРАНТІВ

Багато сучасних соціально-економічних чинників вагомо впливають на явище міжнародних міграційних процесів набуло достатньої поширеності в сучасному українському суспільстві. Трудова міграція характеризується позитивними та негативними сторонами. Одним із негативних наслідків стало значне поповнення категорії дітей «соціальні сироти» Батьки, у випадку виїзду з країни у пошуках роботи, позбавляють дітей постійної уваги, любові та опіки. Сім'я є осередком первинної соціалізації дитини, який вагомо впливає на її розвиток і має важливе значення для формування дитини, як особистості її фізичного та психологічного здоров'я, моделей поведінки у суспільстві, життєвих цінностей. Саме тому при неналежній увазі до піклування, дитини можуть виникнути психічні травми, що призводить до різних розладів емоційно-вольової сфери. Таким чином, залишаючись без батьків, діти позбавляються їхнього виховання, уваги, що може спричинити суттєві психологічні зміни у їх поведінці.

Дослідження сучасного стану соціального захисту дітей трудових мігрантів має на меті надання рекомендації, зокрема обґрунтування і поліпшення необхідності проектування соціального захисту дітей трудових мігрантів як частини відповідної державної соціальної політики. Гострі проблеми дітей трудових мігрантів, які існують в період соціалізації призводять до наслідків у психоемоційній сфері. Від'їзд одного з батьків (переважно матері) негативно впливає на дитину, що виявляється в:

- порушенні психоемоційного стану здоров'я дитини (поява дратівливості, агресивності, тривожності, відсутність довіри до інших; погіршення комунікативного спілкування з оточуючими [1]; поява відчуття самотності та власної неповноцінності; втрата емоційного зв'язку дорослих із дитиною [2]; виникнення синдрому емоційної деривації [3]), що призводить до девіантної поведінки (розвитку алкогольної, наркотичної, ігрової залежності [2]);

- ускладненні процесу соціалізації та якості виховання дитини (відсутність належного контролю за поведінкою дитини дорослими [2]; порушення шкільної дисципліни, поява проблем у навчанні, що призводить до порушення формування особистості у дітей трудових мігрантів;

- деформації ціннісних орієнтацій щодо сім'ї як такої (викривлене уявлення про позитивну модель сім'ї; складності у формуванні поняття про повноцінну сім'ю), що у більших масштабах означає зародження такого явища, як національне сирітство [3];

- комунікативних проблемах після повернення трудових мігрантів додому (ускладнення при спілкуванні, труднощі при порозумінні дітей та батьків; незнання батьками своєї дитини; втрата емоційного зв'язку між дорослим(и) та дитиною [4], відновлення якого потребує значних психоемоційних затрат).

Діти трудових мігрантів є не визначеною законодавством окремою соціальною групою, яка потребує обліку та надання специфічних соціальних послуг державними органами. Розробка та реалізація державної політики у сфері соціального захисту трудових мігрантів виконується на державно-законодавчому рівні.

Проте найактивніше питання при вирішенні цих питань займаються переважно громадські організації, які й надають мігрантам та їх сім'ям соціальні послуги.

Тому ефективним напрямом розв'язання всього комплексу проблем є проектування цілісної системи соціального захисту дітей трудових мігрантів, яка має стати основою для розробки та реалізації відповідної державної політики. Система має передбачати визначення основних напрямів створення ефективної системи допомоги дітям трудових мігрантів, які залишилися без батька, а також спеціалізованих закладів, що надаватимуть необхідні соціальні послуги.

Основними завданнями мають бути: 1) запровадження ефективних форм: – відновлення та/або підтримання психологічно-емоційного стану дітей трудових мігрантів у межах норми; – соціального включення дитини в соціальне середовище; – адаптації до нових життєвих умов; – соціалізації (тих функцій, які сім'я з трудовим мігрантом, особливо за відсутності обох батьків, не може виконувати); – корекції уявлень про позитивну модель родини; 2) створення умов для опосередкованого технічними засобами спілкування дітей трудових мігрантів та батька (ків); 3) створення на базі соціальних служб структури, що займатиметься справами сімей трудових мігрантів, у яких є діти; 4) здійснення підготовки та перепідготовки відповідних фахівців; 5) розробка методології вивчення проблем дітей трудових мігрантів. На нашу думку, проектування системи має окреслити основні шляхи розв'язання проблеми і має нам меті здійснення комплексу організаційних, соціальних, інформативно-пропагандистських і культурно-виховних заходів.

Запровадження системи дасть змогу: 1) покращити і розширити мережу соціальних служб; 2) створити новий напрямок допомоги та підтримки – ефективну мережу допомоги сім'ям трудових мігрантів, у яких є неповнолітні діти; 3) мінімізувати негативний вплив трудової міграції батька(ків) на дитину; 4) контроль виконання прав дитини згідно з Міжнародною Конвенцією ООН про права дитини; 5) скорегувати та налагодити статистичну звітність про дітей трудових мігрантів, яка буде валідною та репрезентативною. Передбачається залучення громадських організацій, благодійних фондів та волонтерів для надання послуг дітям трудових мігрантів. Таким чином, узагальнюючи, необхідно відзначити, що проблеми дітей трудових мігрантів стають дедалі очевиднішими та гострішими, а їх наслідки свідчать про актуальність і необхідність прийняття дієвих заходів, спрямованих на забезпечення соціального захисту цієї соціальної групи. Розробка та реалізація відповідної державної соціальної політики на основі проектування ефективної системи має забезпечити надання ефективної соціально-психологічної допомоги дітям трудових мігрантів та їх сім'ям, спираючись на існуючі соціальні служби для сімей, дітей та молоді. При якісному поєднанні, в результаті це сприятиме подоланню як суб'єктивних проблем дітей трудових мігрантів (передусім психоемоційних), так і об'єктивних проблем у різних соціальних сферах.

Використана література

1. Гевчук Н. С. Соціально-психологічні проблеми виховання дітей трудових мігрантів / Н. С. Гевчук // Зб. наук. пр. Кам'янець-Подільського нац. ун-ту ім. Івана Огієнка. — 2009. — Вип. 11. — С. 81—85. — (Серія соціально-педагогічна).
2. Загарницька І. Сучасне дитинство в контексті міграційних процесів : українські реалії / І. Загарницька // Вісн. Ін-ту розвитку дитини : зб. наук. пр. — 2011. — Вип. 17. — С. 123—126.
3. Лизун І. Ф. Соціальні потреби дітей трудових мігрантів / І. Ф. Лизун // Педагогічний альманах. — 2011. — Вип. 11. — С. 121—125.

- 4 Ляльчук Г. Д. Аналіз соціально-психологічних чинників деструкції родинних зв'язків у сім'ях трудових мігрантів / Г. Д. Ляльчук // Теоретичні і прикладні проблеми психології. —2013. — № 1 (30). — С. 203—209.